

सामुदायिक विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण मार्गदर्शनर साधन

(स्वमूल्याङ्कनमार्फत विद्यालय सुधार र बाह्य परीक्षण एवम् कार्यसम्पादनको स्तर निर्धारण प्रयोजनार्थ)

२०८२

नेपाल सरकार

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र

सानोठिमी, भक्तपुर

फोन: ०१-६६३२११६ वेबपेज: www.ero.gov.np

इमेल: performanceauditero@gmail.com

© शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र, Education Review Office [ERO]

प्राक्कथन

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण विद्यालयको शैक्षणिक, प्रशासनिक, व्यवस्थापकीय प्रक्रिया; उपलब्ध भौतिक तथा शैक्षिक सुविधा तथा शैक्षिक उपलब्धिसमेतको प्रणालीगत सम्बन्ध (लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धि) एवम् यसको प्रभावकारिता अध्ययन गर्ने प्रक्रिया हो। कार्यसम्पादन परीक्षणको मुख्य उद्देश्य विद्यालयका सबल र सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्र पहिचान गर्ने, पृष्ठपोषण उपलब्ध गराउने र विद्यालयहरूको स्तर निर्धारण गर्ने, प्राप्त पृष्ठपोषणका आधारमा नीति, कार्यक्रम र अभ्यासमा सुधार ल्याउनु हो। शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रबाट विगतमा भएको सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणको सिकाइ र अनुभवमार्फत् अबको विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणलाई स्वःमूल्याङ्कनबाट सुरुआत गरी बाह्य परीक्षणसमेत गर्ने गरी परीक्षणको ढाँचा, मार्गदर्शन तथा साधन विकास गरिएको छ।

विद्यालय शिक्षामा सुधारका लागि विद्यालय आफैले आफ्नो मूल्याङ्कन गर्ने र सोपश्चातमात्र बाह्य मूल्याङ्कन/परीक्षण गरी सबल पक्ष एवम् सुधार गर्नुपर्ने पक्ष पहिचान गर्ने अभ्यास प्रचलनमा रहेको देखिन्छ। आफ्नो विद्यालयमा सुधार गर्नुपर्ने विषय आफैले पहिचान गरी प्राथमिकताका आधारमा सुधारका कार्य गर्नका लागि स्वःमूल्याङ्कन एक प्रभावकारी औजार हो। यसैअनुरूप विद्यालयबाट स्वःमूल्याङ्कन तथा बाह्य परीक्षणका लागि यस मार्गदर्शन र साधन तयार गरिएको छ। सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयका लागि लक्षित गरी विकास गरिएको भए पनि आधारभूत तहका विद्यालयले पनि यस साधनको अनुकूलन गरी स्वमूल्याङ्कन गर्न सक्ने छन्।

स्वःमूल्याङ्कनमा सहभागी भएका विद्यालयमध्ये तोकिएको सङ्ख्यामा मात्र नमुना छनोट गरी शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले बाह्य परीक्षण गर्ने कार्यक्रम रहेको छ। परीक्षण प्रक्रियामा स्थानीय तहले नेतृत्व लिई सहजीकरण गर्ने तथा सम्बन्धित स्थानीय तहअन्तर्गतका विद्यालयमा यसको प्रयोगमार्फत् शैक्षिक सुशासन र सामुदायिक विद्यालयको गुणस्तर सुधारमा योगदान पुग्ने विश्वास केन्द्रले लिएको छ।

यस परीक्षण मार्गदर्शन, ढाँचा र साधन विकास प्रक्रियामा संलग्न विज्ञ, कार्यशालाका सहभागी, कार्यसम्पादन परीक्षण समिति तथा केन्द्रका कर्मचारी सबैलाई धन्यवाद छ। यस सम्बन्धमा कुनै जिज्ञासा वा सल्लाह, सुझाव भएमा केन्द्रमा उपलब्ध गराइदिनु हुनसमेत अनुरोध छ।

जयराम अधिकारी

महानिर्देशक

विषयसूची

खण्ड क : परीक्षण मार्गदर्शन	पेज देखि.... सम्म
खण्ड ख : स्वमूल्याङ्कन परीक्षण साधन	पेज देखि.... सम्म
खण्ड ग : कार्यसम्पादन परीक्षण स्तरीकरण रुब्रिक्स	पेज देखि.... सम्म
खण्ड घ : अनुसूचीहरू	पेज देखि.... सम्म

खण्ड क : कार्यसम्पादन परीक्षण मार्गदर्शन

१) परिचय

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र (Education Review Office, ERO) को विद्यालय शिक्षाको गुणस्तर परीक्षणसमेतको कार्य गर्ने मूल कार्यक्षेत्रअन्तर्गत विद्यार्थीको उपलब्धिको राष्ट्रिय परीक्षण, शैक्षिक निकाय तथा विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण, पढाइ तथा गणितीय सिपको राष्ट्रिय परीक्षण, प्रारम्भिक सिकाइ तथा विकास स्तरमा आधारित परीक्षण र विभिन्न समसामयिक मुद्दाहरूमा अध्ययन अनुसन्धानलगायत क्षेत्र रहेका छन्। सामुदायिक विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षणलाई व्यवस्थित गर्न यो परीक्षण ढाँचा, मार्गदर्शन र साधनहरू विकास गरिएको हो।

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणमा लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धिअन्तर्गतका विषयक्षेत्र रहेका छन्। लगानीका उपक्षेत्रहरूमा विद्यालयको भौतिक सुविधा, मानव संसाधन समुदायको सहभागिता आदि; प्रक्रियाका उपक्षेत्रहरूमा शिक्षण सिकाइ प्रक्रिया, विद्यार्थी मूल्याङ्कन, शिक्षकको पेसागत विकास, नेतृत्व र व्यवस्थापन, अतिरिक्त तथा सह क्रियाकलाप आदि; उत्पादन/उपलब्धिका उपक्षेत्रहरूमा नियमितता, कक्षा दोहोर्‍याउने र छोड्ने दर, सिकाइ उपलब्धि आदि समाविष्ट छन्। यी क्षेत्र तथा उपक्षेत्रमा उद्देश्यपरकता, मितव्ययिता, कार्यकुशलता, प्रभावकारिता, पारदर्शिता, सहभागिता, निष्पक्षता र सन्तुष्टिको सिद्धान्तका आधारमा तयार गरिएका सूचकहरूको आधारमा विद्यालयको परीक्षण गरी त्यसको वास्तविक अवस्था पहिचान गरिन्छ।

विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणको मुख्य उद्देश्य यसका सबल र सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूको लेखाजोखा गरी कार्यसम्पादनमा सुधारका लागि प्रमाणमा आधारित पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने रहेको छ। त्यस्तै लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धिका सूचकहरूका आधारमा विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षणको अवस्था पहिचान गरी विद्यालय शिक्षा पद्धति र सरोकारवालालाई सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने रहेको छ।

आ.व.२०७३/७४ देखि सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयको कार्य सम्पादन परीक्षण सम्पन्न गर्ने गरी कार्य प्रारम्भ भएकोमा आ. व. २०८१/८२ सम्म ७७ जिल्लाका ६३७० सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण सम्पन्न भएको छ। यसरी गरिएको परीक्षण साधनमा लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धि एवम् सेवा प्रवाह गरेको विद्यार्थी सङ्ख्यासमेतका ८९ सूचक समावेश गरिएको थियो।

विज्ञ, सरोकारवाला तथा केन्द्रको अनुभवबाट क्रममा परीक्षणको कार्यढाँचा र साधनमा समयानुकूल संशोधन र परिमार्जनको आवश्यक रहेको अनुभवका आधारमा यसलाई परिमार्जन गरिएको छ। यस क्रममा परीक्षण कार्यमा संलग्न विज्ञ परीक्षक तथा यसका प्रयोगकर्ता र सरोकारवालाबाट यस विषयमा राय सुझाव प्राप्त भएका छन्। विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणका सम्बन्धमा विभिन्न बैठक, छलफल तथा कार्यशालामा सहभागी प्रधानाध्यापक, शिक्षक र सरोकारवालाबाट साधनलाई परिमार्जन गरी वस्तुगत आधार तय गर्न सुझाव प्राप्त भएका छन्। यसै गरी केही स्थानीय तहबाट विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षणका लागि वस्तुनिष्ठ साधनको माग पनि भएको छ। साथै स्थानीय तहले विद्यालयको स्तरीकरण गर्ने विषय *स्थानीय शासन कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन* (Local Government Performance Assessment) मासमेत समावेश गरिएको सन्दर्भमा यो परीक्षण साधनले

सघाउ पुग्ने छ। विगतको परीक्षण साधनलाई थप प्रभावकारी बनाउने गरी परीक्षण साधनमा समयानुकूल संशोधन, अद्यावधिक गरी नयाँ कार्यढाँचा र साधन तथा मार्गदर्शन जारी गरिएको छ।

विद्यालय सुधारका विषय पहिचान गर्ने, आफ्नो विद्यालय सुधारको प्राथमिकता आफैं निर्धारण गर्न प्रोत्साहित गर्ने उद्देश्यले केन्द्रले विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको स्वःमूल्याङ्कन फारामको विकास गरेको छ। स्वःमूल्याङ्कनमा सहभागी भएका विद्यालयमध्ये नमुना छनोट गरी केन्द्रले विज्ञमार्फत बाह्य परीक्षण गर्ने गरी गरी विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणको नयाँ कार्यढाँचा विकास गरिएको छ। सोहीअनुसार स्वःमूल्याङ्कन र बाह्य परीक्षणलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन यो मार्गदर्शन, फाराम, स्तर निर्धारणको ढाँचा रुब्रिक्स विकास गरिएको हो।

२) उद्देश्य

शैक्षिक निकायका रूपमा सबै विद्यालय तथा सेवा प्रवाहसँग सम्बन्धित निकायको कार्यसम्पादन परीक्षणका उद्देश्यहरू देहायबमोजिम छन्,

- (क) तोकिएका शैक्षिक संस्थाहरूले निर्दिष्ट नीति तथा कार्यक्रमहरू, प्रचलित ऐन तथा नियमबमोजिम कार्यान्वयन गरे नगरेको सम्बन्धमा लेखाजोखा गर्ने।
- (ख) शिक्षाको पहुँच, समता र गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि शैक्षिक संस्थाहरूको कार्य प्रणालीको परीक्षण गरी कार्यसम्पादन स्तर प्रस्तुत गर्ने।
- (ग) कार्यसम्पादन सुधारको क्षेत्रहरू पहिचान गर्ने।
- (घ) विद्यालय तथा निकायहरूको कार्यसम्पादन सुधारका निमित्त नीतिगत पृष्ठपोषणका लागि प्रमाणमा आधारित सूचना तथा तथ्यहरू उपलब्ध गराउने।
- (ङ) उत्कृष्ट सेवाका लागि संस्थागत जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्न सहयोग गर्ने

उल्लिखित उद्देश्यहरूमा आधारित विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणका निम्नलिखित विशिष्ट उद्देश्यहरू रहेका छन् :

- (क) विद्यालयको भौतिक अवस्था, उपयोगमा रहेको मानव संसाधन र समुदाय एवम् सरकारी लगानीका अवस्थाको लेखाजोखा गरी विद्यालयको स्तर निर्धारण गर्ने,
- (ख) गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि विद्यालयले सम्पादन गरेका कार्यहरूको प्रक्रिया, शिक्षण विधि तथा प्रक्रिया, उपलब्धि मापन गर्न उपयोग गरिने विद्यार्थीहरूको मूल्याङ्कन, शिक्षकहरूको अवस्था तथा पेसागत उन्नयनका अवसरहरू, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक सङ्घ एवम् विद्यालयका शिक्षकहरूको नेतृत्व र सह तथा अतिरिक्त क्रियाकलापको अवस्थाको लेखाजोखा गर्ने,
- (ग) विद्यालयमा भएको लगानी र शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाका लागि अपनाइएका विधिका आधारमा भएको सिकाइ उपलब्धिको लेखाजोखा गर्ने,
- (घ) विद्यालयले प्रवाह गरेको सेवाबाट सेवाग्राहीको सन्तुष्टिका आधारमा विद्यालयको समग्र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गर्ने,

(ङ) कार्यसम्पादन परीक्षणबाट प्राप्त भएका नतिजाहरूका आधारमा विद्यालयहरूले गर्नुपर्ने सुधारमा प्रत्यक्ष भूमिका निर्वाह गर्ने विद्यालय र व्यवस्थापन समिति, कार्यक्रम र नीतिगत रूपमा गर्नुपर्ने सुधारका लागि गाउँपालिका वा नगरपालिका, प्रदेश र सङ्घीय सरकारलाई पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने,

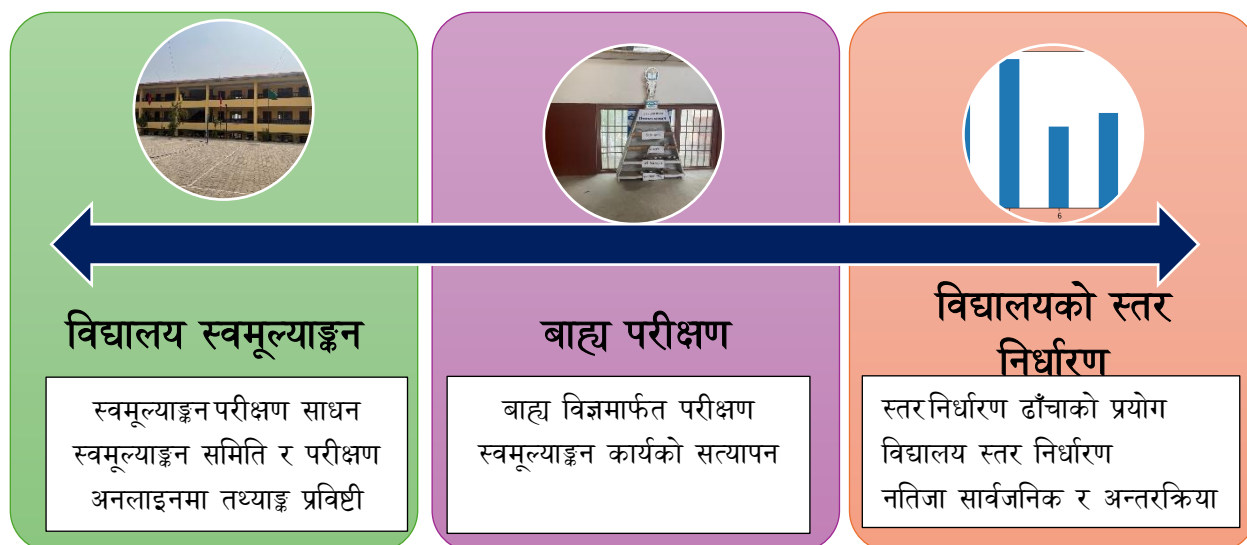
३) कार्यसम्पादन परीक्षणको सैद्धान्तिक र अवधारणात्मक ढाँचा

कार्यसम्पादन परीक्षणले तोकिएको कार्यविवरणका आधारमा सार्वजनिक सेवा प्रदायक निकायको काम, कारवाही प्रभावकारी, मितव्ययी र छरितो ढङ्गले सञ्चालन भए नभएको लेखाजोखा गर्ने कार्यलाई बुझाउँछ। कार्यसम्पादन परीक्षणले कुनै प्रणाली वा निकायको लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धि तीनओटै पक्षको सूक्ष्म रूपले आन्तरिक तथा बाह्य रूपमा परीक्षण गरी नतिजा यकिन गर्छ। यस्तो परिणाम सार्वजनिक रूपमा सबैका लागि ग्रहणयोग्य हुनुपर्छ भन्ने मान्यता रहेको छ।

कार्यसम्पादन परीक्षणका लागि निश्चित अवधारणात्मक ढाँचाको आवश्यकता पर्दछ। यस्तो अवधारणात्मक ढाँचामा कार्यसम्पादन परीक्षणमा समावेश गरिने निश्चित सूचक र मापदण्ड तय गरिएको हुन्छ। कार्यसम्पादन परीक्षणमा समावेश गरिने प्राथमिकता, पक्ष र आधारलाई प्रस्ट्याउन यस प्रकारको ढाँचा निर्माण गरिन्छ। कार्यसम्पादन परीक्षण ढाँचा एउटा यस्तो मार्गचित्र हो, जसका आधारमा परीक्षण तथा मूल्याङ्कनका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिन्छ। यस्तो कार्यढाँचाले कार्यसम्पादन परीक्षणको साधन निर्माण गर्न, तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न, विश्लेषण गर्न, निष्कर्ष निकाल्न र सोका आधारमा आवश्यक पृष्ठपोषण दिने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउँछ। यस प्रकारको ढाँचाले कार्यसम्पादन परीक्षणमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई आफ्नो काममा एकरूपता ल्याउन सहयोग गर्नुका साथै परीक्षणको विश्वसनीयता र वैधता सुनिश्चित गर्नसमेत सहयोग पुऱ्याउँछ। संस्थाको उद्देश्य र कार्यक्रमअनुसार कार्यसम्पादन परीक्षण ढाँचाको संरचना फरक फरक हुन सक्छ।

विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणमा सरकार, समुदाय, अभिभावक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, प्रधानाध्यापक, शिक्षक, विद्यार्थी र अन्य सरोकारवाला सबैको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ। विद्यालयहरूमा शिक्षण सिकाइको गुणस्तर र प्रभावकारिताका साथै तोकिएको जिम्मेवारी के कसरी निर्वाह भएको छ, विद्यालयले बालबालिकालाई के कसरी ज्ञान, सिप र अभिवृत्तिको विकास गराएका छन् र शिक्षाको राष्ट्रिय उद्देश्य प्राप्तमा कसरी योगदान पुगेको छ भन्ने विषयमा सूक्ष्म अवलोकन र विश्लेषण गर्ने कार्य कार्यसम्पादन परीक्षणको क्रममा गरिन्छ।

चित्र १: विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको अवधारणात्मक ढाँचा

चित्र १ मा दिइएको कार्यसम्पादन परीक्षणको ढाँचाअनुसार शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले स्वमूल्याङ्कनका लागि वस्तुगत आधारमा मापन हुने गरी तयार गरेको परीक्षण साधन र त्यसका सूचकहरू अनलाइन पद्धतिमा राखिएको छ। उक्त अनलाइन प्रणालीमा विद्यालयले आफ्नो आइइएमआइएस (IEMIS) आइडी को प्रयोग गरी प्रवेश (लगइन) गर्नेछन्। यसका लागि विद्यालय व्यवस्थापन समितिले स्वमूल्याङ्कन समिति गठन गरी वा व्यवस्थापन समितिबाट निर्णय गराई प्रअले स्वमूल्याङ्कनको संयन्त्र तोक्न सक्ने छ। अनलाइनमा तोकिएको फाराम भर्ने र भरिएका विवरणहरू यथार्थ छन् भन्ने व्यहोराको **प्रमाणित पत्र अन्तिममा अपलोड** गर्ने छन्। यसरी पत्र अपलोड गरेका विद्यालयहरूको मात्र शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले अभिलेख राखेछ। सोपश्चात् केन्द्रबाट छनोटमा परेका विद्यालयहरूको बाह्य विज्ञमार्फत स्वमूल्याङ्कनको सत्यापन, स्तरीकरण ढाँचाअनुसारको परीक्षण, विद्यालयको विषयक्षेत्रगत स्तरीकरण र सोको नतिजा सार्वजनिक गरिने छ।

४) विद्यालय कार्यसम्पादनको परीक्षणका क्षेत्र तथा उपक्षेत्र

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणमा लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धि क्षेत्रअन्तर्गत सम्पादित विभिन्न क्रियाकलापको प्रभावकारिता र तिनको परिणामको मूल्याङ्कन गर्ने गरिन्छ। लगानी क्षेत्रका उपक्षेत्रमा विद्यालयको भौतिक सुविधा, शिक्षण मानव संसाधन र स्थायित्व तथा समुदायको सहभागिताजस्ता सूचकहरू रहेका छन्। प्रक्रियाका उपक्षेत्रमा कक्षा शिक्षण, विद्यार्थी मूल्याङ्कन, शिक्षकको पेसागत विकास, नेतृत्व र व्यवस्थापन, अतिरिक्त क्रियाकलाप जस्ता सूचकहरू रहेका छन्। उपलब्धि उपक्षेत्रमा विद्यार्थी नियमितता, कक्षा दोहोर्‍याउने र छोड्ने दर, सिकाइ उपलब्धि, सेवाग्राहीको सन्तुष्टिजस्ता सूचकहरू रहेका छन्। यी सूचकहरूमा आधारित भई उद्देश्यपरक, मितव्ययी, कार्यकुशल, प्रभावकारी, पारदर्शी, सहभागितामूलक, निष्पक्ष र सेवाग्राही सन्तुष्टिजस्ता सिद्धान्तलाई दृष्टिगत गरी विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षण गरिन्छ। विभिन्न देशमा अभ्यासमा रहेका विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको पुनरवलोकन र यस केन्द्रको अनुभवका आधारमा कार्यसम्पादन परीक्षणका लागि यस परीक्षण ढाँचा तयार गरिएको छ।

विद्यालयमा गरिएको लगानी, त्यहाँ हुने प्रक्रिया र उपलब्धिको अवस्था पहिचान गरी सुधारात्मक कार्य गर्न विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण साधन महत्त्वपूर्ण औजार हो। प्रचलित ऐन, कानूनको परिपालनाको अवस्था, न्यूनतम भौतिक तथा मानवीय पूर्वाधारलगायत लगानीको अवस्था, कक्षाकोठामा हुने शिक्षण सिकाइ र व्यवस्थापकीय पक्षलगायतका प्रक्रियाको अवस्था र विद्यालय तथा विद्यार्थीको समग्र उपलब्धिको अवस्थासमेतको यथार्थ विवरण सङ्कलन गर्ने गरी परीक्षण साधनमा परीक्षणका क्षेत्र र सूचक निर्धारण गरिएका छन्। स्व:मूल्याङ्कन कार्यलाई वस्तुगत बनाउने गरी धेरै सूचक र त्यसमा छोटो प्रतिक्रिया आउने गरी तयार गरिएको छ। यस केन्द्रबाट हुने विद्यालयको बाह्य परीक्षणमा स्व:मूल्याङ्कन गरिएको फारामका साथै स्तर निर्धारण रुब्रिक्ससमेतको प्रयोग हुने छ।

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको स्व:मूल्याङ्कन तथा बाह्य परीक्षणका क्षेत्र

(अ) स्वमूल्याङ्कनका क्षेत्रहरू

खण्ड क : विद्यालयको विवरण

खण्ड ख : विद्यार्थी विवरण

खण्ड ग: विद्यालय कार्यसम्पादनका क्षेत्र

- १) विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार
- २) खानेपानी, शौचालय र स्वच्छता
- ३) शैक्षिक पूर्वाधार
- ४) विद्यालय व्यवस्थापन र योजना कार्यान्वयन
- ५) विद्यालय स्वास्थ्य, पोषण र सुन्दरता
- ६) जनशक्ति व्यवस्थापन
- ७) शिक्षक पेसागत विकास र सक्षमता
- ८) प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षा
- ९) सुशासन, वित्तीय व्यवस्थापन र पारदर्शिता
- १०) पाठ्यक्रम र शिक्षण सिकाइ प्रणाली
- ११) सिकाइ समन्वय, समूह कार्य र अतिरिक्त क्रियाकलाप
- १२) सिकाइ उपलब्धि सुधार, विद्यार्थी सहायता र मेन्टरिङ
- १३) शिक्षण सिकाइ प्रक्रिया, नवप्रवर्तन र व्यवस्थापन
- १४) विद्यार्थी सिकाइ परीक्षण र परीक्षाका अभ्यास
- १५) प्रश्नपत्र निर्माण र उत्तरपुस्तिका परीक्षण
- १६) आन्तरिक सक्षमता र सिकाइ उपलब्धि

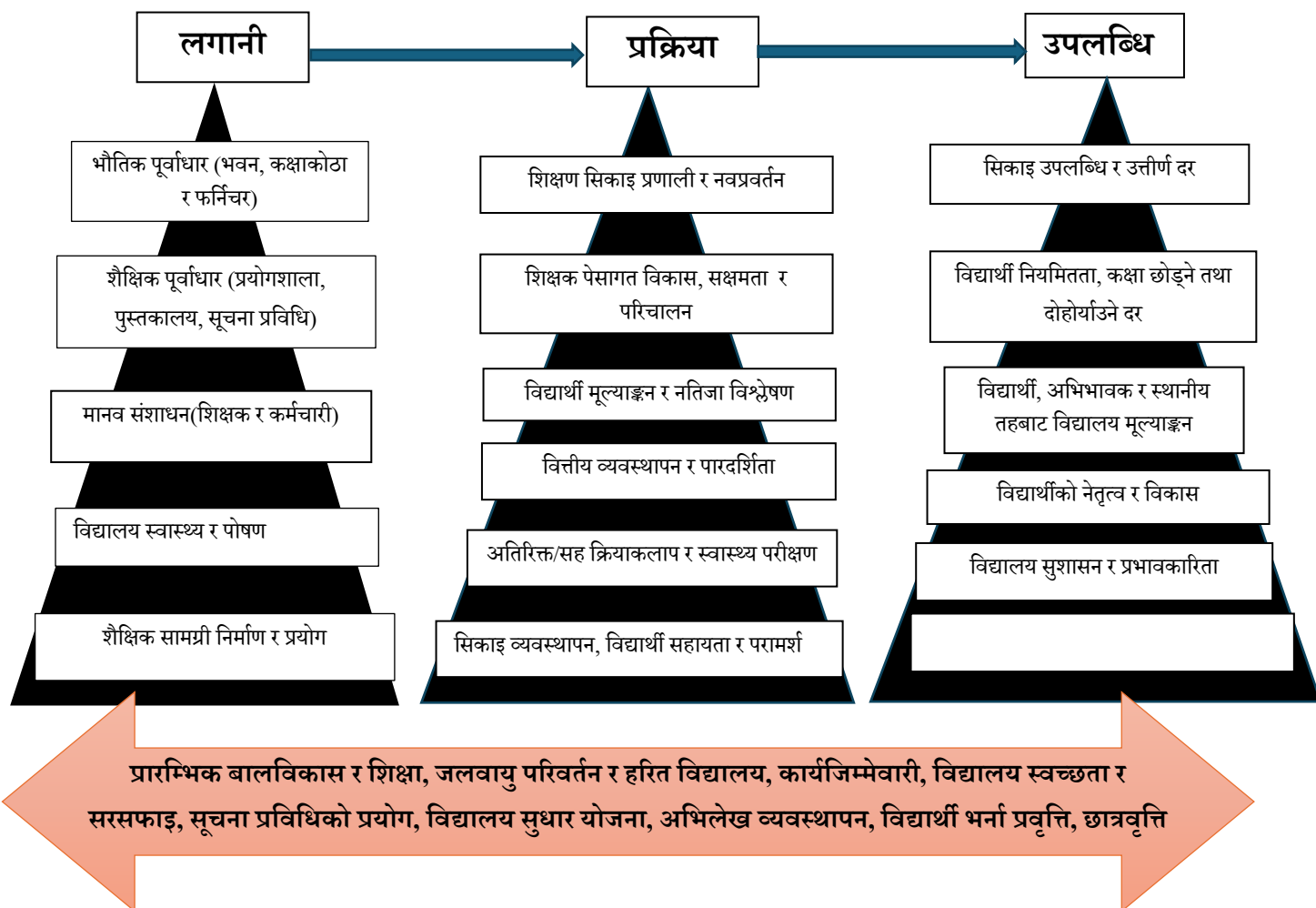
खण्ड घ: विद्यालयबाट स्थानीय तहको शैक्षिक कार्यक्रमको मूल्याङ्कन

(आ) बाह्य परीक्षणका क्षेत्रहरू

- १) कक्षा अवलोकन
- २) विद्यार्थी, अभिभावक र स्थानीय तहबाट विद्यालयको मूल्याङ्कन
- ३) विद्यालयको स्तर निर्धारण फारम

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको विगतकै अभ्यासलाई निरन्तरता दिने र नतिजामुखी कार्यमा जोड दिनका लागि सैद्धान्तिक अवधारणाको रूपमा विद्यालयको लगानी, प्रक्रिया र उपलब्धि तथा यी तीन ओटै क्षेत्रमा पर्ने अन्य सान्दर्भिक विषयका दृष्टिले प्रणाली सिद्धान्तबाट अध्ययन गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

चित्र २: प्रणालीगत ढाँचामा कार्यसम्पादन परीक्षणका क्षेत्र र सूचक

५) परीक्षणका साधनहरू

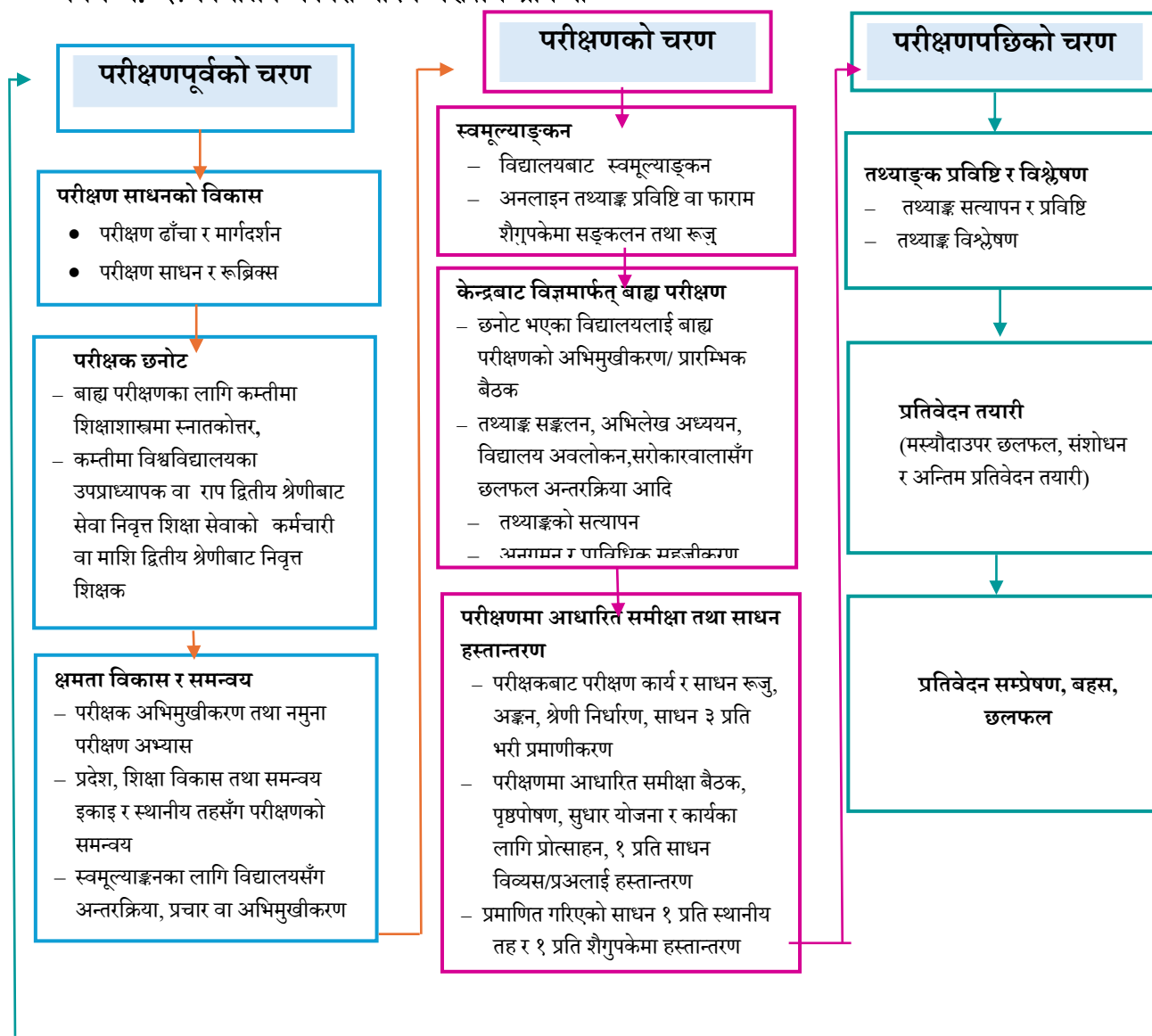
- (क) कार्यसम्पादन परीक्षणको मार्गनिर्देशन
- (ख) विद्यालयले स्वमूल्याङ्कन गर्ने तथा बाह्य परीक्षकले सत्यापन गरी भर्ने विद्यालयको विवरण प्रविष्टि फारम (अनलाइनमा समेत उपलब्ध)
- (ग) कक्षा अवलोकन फारम

- (घ) विद्यार्थीबाट विद्यालय मूल्याङ्कन फाराम
- (ङ) अभिभावकबाट विद्यालय मूल्याङ्कन फाराम
- (च) स्थानीय तहबाट गर्ने विद्यालयको मूल्याङ्कन फाराम
- (छ) विद्यालयको कार्यसम्पादनको स्तर निर्धारण गरी अङ्कन र क्रम निर्धारणमा प्रयोग गरिने मुख्य विषयक्षेत्र र सूचकहरू समेटिएको रुब्रिक्स

६) परीक्षण प्रक्रिया

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण कार्यलाई विश्वसनीय तथा व्यवस्थित बनाउन, प्रक्रियामा संलग्न पक्षहरूको कार्यशैलीमा एकरूपता ल्याउन परीक्षणमा संलग्न सबै विज्ञहरूमा एकै किसिमको बुझाइका लागि समग्र परीक्षण प्रक्रियालाई निम्नानुसार निर्धारण गरिएको छः

चित्र नं. ३: विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण प्रक्रिया

- यस परीक्षण साधनले विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षण गरी सबल पक्ष र सुधार गर्नुपर्ने पक्षमा जानकारी दिने छ । यस परीक्षणबाट विद्यालय, स्थानीय तह, प्रदेश तह र सङ्घीय तहमा शैक्षिक नीति, कार्यक्रमलगायत विषयमा पृष्ठपोषण प्राप्त हुने छ ।
- यस साधन सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयलाई लक्षित गरेर तयार पारिएको भए पनि यसलाई अनुकूलन गरी सामुदायिक आधारभूत तह सञ्चालित विद्यालयका लागि समेत प्रयोग गर्न सकिने छ । विद्यालय वा स्थानीय तह वा प्रदेश तहको शिक्षा हेर्ने निकायले आफ्नै कार्यक्रम वा पहलमा पनि यस साधन प्रयोग गरी परीक्षण कार्य गर्न सक्ने छन् ।
- शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रबाट हुने परीक्षणमा विद्यालयले स्वः मूल्याङ्कन गरी केन्द्रको अनलाइन तथ्याङ्क प्रणालीमा प्रविष्टि गर्ने र सोही विद्यालयमा विज्ञ परीक्षक खटाई बाह्य परीक्षण गर्ने गरी दुई चरणमा यो

परीक्षण सञ्चालन गरिने छ । स्व:मूल्याङ्कन र बाह्य परीक्षण गरी २ चरणमा हुने भएकाले सोअनुसार फरक प्रक्रिया अवलम्बन हुनेछ ।

४. शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रको वा अन्य निकायको सूचना वा आह्वानबमोजिम वा विद्यालयको आफ्नै पहलमा हुने स्वमूल्याङ्कनमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति आफैँले वा तोकेको संयन्त्रबाट कार्यसम्पादन परीक्षण कार्यको अगुवाइ गर्नुपर्नेछ । प्रधानाध्यापकले मात्र पनि स्वमूल्याङ्कनको कार्य गर्न सक्ने छन् तर सम्भव भएसम्म विद्यालय व्यवस्थापन समितिको निर्णयबमोजिम विद्यालयमा सामूहिक संयन्त्र (जस्तै, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक सङ्घका पदाधिकारी, प्रधानाध्यापक, शिक्षक आदि समावेश भएको ३ देखि ५ जनासम्मको आन्तरिक समिति) गठन गरी विभिन्न चरणमा बैठक तथा छलफल गर्नु उपयुक्त हुन्छ । यस कार्यमा आवश्यक परेमा तथा सम्भव भएमा बाह्य विज्ञको सहायता लिन पनि सकिने छ । त्यसरी सहायता लिने बाह्य विज्ञको योग्यता शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले तोकेझैँ निर्धारण गर्न सकेमा कामको विश्वसनीयता सुनिश्चित गर्न मदत पुग्ने छ । यस्तो संयन्त्रले अध्ययन, अवलोकन, प्रमाण सङ्कलन, छलफल गरी अवस्था यकिन गर्ने, यससम्बन्धी दृष्टिकोण तयार पार्ने, सुधारका योजना तय गर्नुपर्ने छ । यसै आधारमा निर्मित साधन भर्ने र अनलाइन प्रविष्टि गर्नुपर्ने छ ।
५. विद्यालयले स्वमूल्याङ्कन गर्ने क्रममा आफ्नो वास्तविक अवस्थाको यकिन गर्नुपर्ने छ । स्वमूल्याङ्कनपश्चात् आफ्नो अवस्थालाई यकिन गरी सुधारका लागि अर्थपूर्ण आधार बनाउन यो कार्यको सम्पादन निकै जिम्मेवार, जवाफदेही र इमानदार भई गरिनु आवश्यक छ ।
६. शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रको आह्वानमा विद्यालयले स्वमूल्याङ्कन गर्दा तोकिएबमोजिम साधनको मुद्रित प्रतिका आधारमा वा प्रमाण सङ्कलन गरी अनलाइनमा विवरण प्रविष्टि गर्नुपर्ने छ ।
७. साधनमा समावेश भएका हरेक विषयमा विद्यालयमा भए गरेका कामको प्रमाण संलग्न गर्नुपर्ने छ । उदाहरणका लागि विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सक्रियतासम्बन्धमा यसको बैठक, छलफल र निर्णय भएका विषय, पूर्व निर्णयहरूको कार्यान्वयनसम्बन्धी विषय अध्ययन, समीक्षा गरी सोअनुसार श्रेणी/स्तर निर्धारण गर्नुपर्ने छ ।
८. परीक्षणपूर्व र परीक्षण कार्यको अन्तिममा बैठक र निर्णय: विद्यालयमा हुने स्व:मूल्याङ्कन र शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रबाट खटाइएका विज्ञले गर्ने बाह्य परीक्षणका क्रममा विद्यालयमा परीक्षण सुरु गर्नुअघि यसको साधन, प्रक्रिया, आवश्यक प्रमाणबारेमा छलफल गर्न प्रारम्भिक बैठक र परीक्षण कार्यको अन्तिम चरणमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक, सरोकारवालाको समीक्षा बैठक बसी परीक्षणको नतिजा, सुधार योजना वा प्रतिबद्धताका विषयमा छलफल गर्नुपर्ने छ ।
९. शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले विद्यालयबाट भएको स्वमूल्याङ्कनको नतिजा सङ्कलन गर्ने छ । स्वमूल्याङ्कनमा सहभागी भएका विद्यालयले आफ्नो स्वमूल्याङ्कनको फाराम प्रधानाध्यापकले वा विद्यालयमा गठित संयन्त्रबाट परीक्षण गराई तोकिएबमोजिम अनलाइन प्रविष्टि गर्ने वा भरिएको मुद्रित प्रति शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रमा पेस हुने छ । स्वमूल्याङ्कनबाट प्राप्त भएको नतिजाका आधारमा केन्द्रको स्वीकृत कार्यक्रमअनुसार नमुना छनोट गरी बाह्य विज्ञमार्फत विद्यालयको नेतृत्व कार्यसम्पादन परीक्षण गरिने छ । यस क्रममा स्वमूल्याङ्कनसमेतलाई आधार मानी प्रमाणहरूको आवश्यक समीक्षा गरिने छ । अनुसूचीमा

रहेका फारामहरू भर्ने भराउने, अवलोकन गर्ने, प्रमाणहरूको अध्ययन र अवलोकन गर्ने, सम्बन्धित व्यक्तिसँग अन्तरक्रिया गर्नेलगायत कार्य गरी सहभागितात्मक रूपमा परीक्षण कार्य सम्पादन गरिने छ। शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रबाट हुने बाह्य परीक्षण २ जनाबाट सामूहिक रूपमा गरिने छ। परीक्षकले परीक्षण साधन ३ प्रति भरेर प्रमाणित गरी १ प्रति फाराम सम्बन्धित विद्यालयमा, १ प्रति सम्बन्धित स्थानीय तहमा हस्तान्तरण गर्ने छन्। प्रमाणित १ प्रति फाराम शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रमा रहने छ।

१०. विद्यार्थी, अभिभावक र स्थानीय तहबाट हुने विद्यालयको मूल्याङ्कनका लागि तोकिएका फारामहरू प्रिन्ट गरी विद्यालयमा गठन गरिएको आन्तरिक समिति वा प्रअ आफैले भर्ने भराउने र सोअनुसार विश्लेषण, अङ्कन, श्रेणी निर्धारण र सुधारका कार्य गर्न सकिने छ। केन्द्रबाट हुने बाह्य परीक्षणका क्रममा तोकिएका परीक्षकले यी फाराम अनिवार्य रूपमा भरी भराई अङ्कन र श्रेणी निर्धारण गर्नुपर्ने छ।

११. स्थानीय तह वा प्रदेश तहबाट विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षण गर्न सकिने: स्थानीय तहले यस ढाँचा र परीक्षण साधनलाई मातहतका विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणका लागि आवश्यक भएमा अनुकूलनसमेत गरी प्रयोग गर्नसक्ने छन्। यसै गरी प्रदेश तहका शिक्षाको नीति, कार्यक्रम तथा क्षमता विकासलगायत विषय हेर्ने कार्यालय/निकायहरूले पनि विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षण, शिक्षाकर्मी, पदाधिकारी वा सरोकारवालाको क्षमता विकासलगायत कार्यमा यसलाई आधारका रूपमा लिनसक्ने छन्। यसरी साधन प्रयोग गरिएको विषय वा कार्यसम्पादन परीक्षण गरिएको विषयमा शैक्षिक गुणस्तर परीक्षणमा केन्द्रमा जानकारी गराउनुपर्नेछ। यसले कार्यसम्पादन परीक्षण मार्फत विद्यालय सुधार संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको सहकार्यलाई प्रभावकारी बनाउन सहयोग पुग्नेछ।

७) परीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउन ध्यान दिनुपर्ने विषयहरू

- १) विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको ढाँचा तथा साधन विद्यालयहरूले आफ्नो सुधारको क्षेत्र आफै पहिचान गरून् (स्व:मूल्याङ्कन) भन्ने उद्देश्यले तयार गरिएको छ।
- २) कतिपय सूचकमा मूल्याङ्कनका आधारहरू विषयगत प्रकृतिका रहेका छन्: पर्याप्त र अपर्याप्त, धेरै राम्रो र राम्रो आदि। यस्ता आधारहरूमा विद्यालय आफैले पर्याप्त छ वा छैन भन्ने मूल्याङ्कन गर्न सक्ने छन्। यसबाट विद्यालयले आफ्नो मूल्याङ्कन आफै गर्ने र विद्यालयको अवस्थिति, सन्दर्भअनुसारको सबल र कमजोर पक्ष पहिचान गरी सुधारका प्रयास गर्न सकिने छ।
- ३) विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको अर्को उद्देश्य नीतिगत सुधारका लागि र कार्यक्रम तय गर्न पृष्ठपोषण सङ्कलन गर्ने तथा विद्यालयको यथार्थ अवस्था पहिचान गर्ने भएकाले नीति, कानून र मापदण्डमा नभएका कतिपय अवस्थामा फरक तथ्य वा विद्यालय तहका अभ्यास यसमा समाविष्ट छन्। ती विषय समावेश गर्नुको उद्देश्य विद्यालयको मूल्याङ्कन गर्ने तथा कुनै विद्यालयलाई दण्ड वा पुरस्कारमा प्रयोग नगरी शैक्षिक नीतिको समीक्षा र सुधारका लागि हो।
- ४) स्व:मूल्याङ्कनमा सहभागी भएका विद्यालयमध्ये केन्द्रबाट छनोटमा परेका विद्यालयहरूमा यी सूचकमै आधारित भएर थप साधन तथा कार्यसम्पादन स्तर निर्धारण रुब्रिक्ससमेत प्रयोग गरी बाह्य परीक्षकमार्फत कार्यसम्पादन परीक्षण गरिने छ। बाह्य परीक्षण कार्य विद्यालय आफैले पनि गराउन सक्ने छ। साथै, स्थानीय तहबाट पनि यो कार्य हुन सक्नेछ।

५) अनलाइनमा स्वमूल्याङ्कन फाराम भर्नका लागि यो फाराम डाउनलोड गरी प्रिन्ट गर्ने र सबै विवरण भरिसकेपछि अनलाइन प्रविष्टि गर्दा प्रभावकारी हुन्छ । सूचकका विभिन्न क्षेत्रअनुसार पटक पटक पनि फाराम भर्न सकिनेछ । तोकिएको संयन्त्र वा समूहबाट यो फारामका विवरणहरू यकिन गरी सोपश्चात् अनलाइन प्रविष्टि गर्दा स्वमूल्याङ्कन कार्य प्रभावकारी हुनेछ । यसबाट विद्यालयको सुधारका क्षेत्रहरू पहिचान हुने छन् । यसै गरी, कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको यो फाराम भरिसकेपछि डाउनलोड गरी सार्वजनिक गर्ने, छलफल गर्ने र सुधारका लक्ष्य निर्धारण गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

द) स्तर निर्धारण र रूब्रिक्स

कार्यसम्पादन परीक्षणका लागि समावेश गरिएका विषयक्षेत्रको स्तर निर्धारणका लागि सूचकहरू तय गरी अनुकरणीय अभ्यास, राम्रो अभ्यास, सुधार गर्नुपर्ने र कमजोर ४ स्तर निर्धारण गरिएको छ । समग्रमा यी स्तरको अर्थ यस्तो रहने छ । रूब्रिक्स खण्डमा हरेक विषय क्षेत्र वा उपक्षेत्रमा तोकिएको सूचकले यसको प्रतिनिधित्व गर्ने छन् । स्तर निर्धारण गर्न तयार गरिएको ५० ओटा सूचकको हरेक सूचकमा ४ तहमा मूल्याङ्कन गरी अङ्कन गरिनेछ ।

स्तर	परिभाषा, विवरण तथा सूचक
अनुकरणीय अभ्यास	विद्यालयले गरेका उत्कृष्ट अभ्यास जुन अन्य विद्यालयका लागि अनुकरणयोग्य हुन सक्छ ।
राम्रो अभ्यास	विद्यालयमा भइरहेका र सकारात्मक नतिजा आइरहेका अभ्यासलाई जसलाई थप सुदृढ गरी अझ प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ ।
सुधार गर्नुपर्ने	तोकिएको विषयक्षेत्रमा सुधारको आवश्यकता भएको र त्यसका लागि सामूहिक रूपमा छलफल गरी स्रोत साधन पहिचान तथा खोजी गरी विद्यालय सुधारका लागि काम गर्नुपर्ने अवस्था बुझाउँछ । यस्तो अवस्थामा विद्यालय सुधारका लागि बाह्य निकाय तथा व्यक्तिबाट सुधारका लागि निरन्तर अनुगमन तथा सहयोग आवश्यक हुन्छ ।
कमजोर	यो स्तरमा परेको सूचक तथा विद्यालयमा तत्कालै सुधारको आवश्यकता छ । प्रधानाध्यापक, विद्यालय व्यवस्थापन, शिक्षक अभिभावक सङ्घ तथा स्थानीय तहलगायत सबै सरोकारवालाले संयुक्त रूपमा विद्यालयको सुधारका लागि प्रयत्न गर्ने र व्यवस्थापन, अनुगमन, स्रोतको उपलब्धता, क्षमता विकास तथा जवाफदेहिताको क्षेत्रमा आवश्यकताअनुसार अप्रत्यक्ष हस्तक्षेप (Intervention) वा निर्देशनात्मक कार्य गर्नुपर्ने हुन सक्छ ।

द) विद्यालय स्तर निर्धारणको प्रक्रिया

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रबाट हुने सामुदायिक विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणको एउटा उद्देश्य विद्यालयको स्तर निर्धारण गर्नु पनि हो ।

- विद्यालयको कार्यसम्पादनका विषयक्षेत्र वा उपक्षेत्रका ४ स्तर निर्धारण गरिएको छ। ती विषय क्षेत्र/उपक्षेत्रका सूचकहरूलाई अनुकरणीय, राम्रो, सुधार गर्नुपर्ने र कमजोर गरी ४ स्तर तोकिएको छ। स्वमूल्याङ्कन फारामबमोजिम सत्यापन गरिएको विवरण, अवलोकन, प्रमाण अध्ययन, सरोकारवालासँगको अन्तरक्रिया, कुराकानी, छलफल, अन्तरवार्तालगायत कार्य, कक्षा अवलोकनका प्रमाण एवम् निष्कर्षका आधारमा तोकिएको रूब्रिक्ससमेत अध्ययन गरी विवरण टिपोट गरी स्तर निर्धारण र अङ्क प्रदान गर्नुपर्ने छ।
- यसै गरी बाह्य परीक्षणका क्रममा विज्ञले फरक तह र विषयका कुनै ४ ओटा कक्षाको कक्षाअवधिभर अवलोकन गर्ने, सो विषयमा छलफल गर्नुपर्ने छ। यस क्रममा भएको अनुभव वा निचोडका आधारमा सुझाव, छलफल वा प्रतिवेदन लेखन एवम् उपयुक्त रूब्रिक्समा स्तर निर्धारण गर्नुपर्ने छ।
- विद्यालयको कार्यसम्पादनका क्रममा तहगत रूपमा १० जना विद्यार्थीको धारणा सङ्कलन गर्ने, ५ जना अभिभावक र २ जना स्थानीय तहबाट विद्यालयको मूल्याङ्कन गराइने छ। यसअनुसार प्राप्त अङ्कको गणना गर्ने, सारांश तयार पार्ने र समग्र स्तर निर्धारण कार्य परीक्षकले गर्नुपर्ने छ।

अ) रूब्रिक्सतर्फ:

- क) अनुकरणीय स्तरमा पर्ने सूचक सङ्ख्या $\times ४$
- ख) राम्रो अभ्यास स्तरमा परेका सूचक सङ्ख्या $\times ३$
- ग) सुधार गर्नुपर्ने स्तरमा परेका सूचक सङ्ख्या $\times २$
- घ) कमजोर स्तरमा परेका सूचक सङ्ख्या $\times १$

जम्मा : रूब्रिक्सको सूचक $५० \times ४ = २००$ ।

आ) विद्यार्थी मूल्याङ्कनको अङ्क (४)

आ) अभिभावक मूल्याङ्कनको अङ्क (४)

इ) स्थानीय तहको मूल्याङ्कन अङ्क (४)

जम्मा रूब्रिक्सको २०० र अन्य ३ मूल्याङ्कनको $४ \times ३ = १२$ । जम्मा २१२

प्रतिशत गणना : प्राप्ताङ्कले जम्मा पूर्णाङ्क २१२ लाई भाग गरी १०० ले गुणन गर्ने ।

प्राप्त अङ्क/प्रतिशतका आधारमा विद्यालयको कार्यसम्पादन स्तर निर्धारण:

- (क) अनुकरणीय विद्यालय : ९० प्रतिशत र सोभन्दा माथि (१९१ र सोभन्दा माथिको अङ्क)
- (ख) राम्रो विद्यालय : ७० प्रतिशत र सोभन्दा माथि (१४८ र सोभन्दा माथिको अङ्क)
- (ग) सुधार गर्नुपर्ने विद्यालय : ५० प्रतिशत र सोभन्दा माथि (१०६ र सोभन्दा माथिको अङ्क)
- (घ) कमजोर विद्यालय : ५० प्रतिशत भन्दा कम (१०६ भन्दा कम अङ्क)

नोट : विद्यालयको कार्यसम्पादनको स्तर निर्धारण विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक र प्रअसहितको संयुक्त बैठकमा गरिनेछ । यस प्रक्रियाको बैठकको निर्णय अभिलेख राखिएको हुनुपर्नेछ ।

९) परीक्षण सञ्चालनमा विभिन्न निकाय तथा व्यक्तिको भूमिका

विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणमा विभिन्न संस्था तथा व्यक्तिको भूमिका निम्नानुसार हुने छ :

(क) शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

- (क) कार्यसम्पादन परीक्षण प्रक्रियाको समग्र नीति निर्धारण र मार्गदर्शन
- (ग) विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणका नतिजाको शैक्षिक नीति, शिक्षा योजना, बजेट तथा कार्यक्रममा प्रयोग
- (घ) विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण प्रक्रियाको अनुगमन र सहजीकरण

(ख) शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र

१. स्वमूल्याङ्कन तथा बाह्य परीक्षणका लागि परीक्षणको ढाँचा विकास, मार्गदर्शन र साधन, फाराम तथा रुब्रिक्स विकास गरी अनलाइन प्रणाली र छपाइ गरी तिनको उपलब्धता,
२. स्वमूल्याङ्कन कार्यका लागि विद्यालयलाई अनुरोध र आवश्यक सहजीकरण
३. स्वमूल्याङ्कनका आधारमा बाह्य परीक्षणका लागि विद्यालय छनोट
४. तोकिएको आधारमा बाह्य परीक्षणका लागि विज्ञ परीक्षक छनोट, नियुक्ति र अभिमुखीकरण
५. परीक्षण सञ्चालन लागि प्रदेशका शिक्षा हेर्ने मन्त्रालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ, स्थानीय तह, विद्यालयसँग समन्वय र सहयोगका लागि पत्राचार र परीक्षणपूर्व र परीक्षण चरणमा आवश्यकता अनुसार अभिमुखीकरण तथा सहजीकरण
६. परीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउनका तालिम प्राप्त अनुगमनकर्ता परिचालन तथा सहजीकरण
७. सम्झौताबमोजिमका सर्तअनुसार विज्ञ परीक्षकले कार्य गरे नगरेको यकिन गर्ने र तोकिएबमोजिम कार्य पूरा नगरेमा सम्झौता रद्द गरी अर्को विज्ञ परीक्षक खटाउने
८. परीक्षणको ढाँचा, मार्गदर्शन तथा साधनबमोजिम परीक्षणका कार्य गर्ने गराउने, परीक्षण गरिसकेपछि विद्यालय, स्थानीय तहमा प्रतिवेदन गर्ने, समग्र प्रतिवेदन विद्यालय, स्थानीय तह, जिल्लागत विश्लेषण गरी प्रतिवेदन लेखन गर्ने गराउने
९. परीक्षण प्रतिवेदनको प्रबोधीकरण तथा सम्प्रेषण गर्ने आदि ।

(ग) सामाजिक विकास मन्त्रालय

१. आफू मातहत रहेका शिक्षा विकास निर्देशनालयलगायत शिक्षासम्बन्धी कार्यालयहरूलाई परीक्षण कार्यमा सहयोगको लागि समन्वय गर्ने,
२. केन्द्रले सञ्चालन गर्ने अभिमुखीकरण तथा प्रबोधीकरण कार्यक्रमहरूमा सहभागी हुने,
३. परीक्षण प्रतिवेदनको प्रबोधीकरणमा सहजीकरण गर्ने,
४. शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रसँग सहकार्य र समन्वय गरी प्रदेश तहमा कार्यसम्पादन परीक्षण तथा विद्यालय स्तरीकरण कार्य गर्ने गराउने
५. आवश्यक निर्णय प्रक्रियामा प्रतिवेदनको उपयोग गर्न सक्ने ।

(घ) शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ

१. विद्यालयहरूलाई अनलाइनमार्फत स्वःमूल्याङ्कनमा सहभागी गराउने र सहजीकरण गर्ने
२. विद्यालयहरूले स्वमूल्याङ्कन क्रममा यथार्थ विवरण उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने,
३. केन्द्रद्वारा सञ्चालित कार्यसम्पादन परीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउन समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गर्ने,
४. जिल्लामा खटिई आउने विद्यालय परीक्षकलाई आवश्यक सहयोग गर्ने,
५. केन्द्रले सञ्चालन गर्ने अभिमुखीकरण तथा प्रबोधीकरण कार्यक्रमहरूमा सहभागी हुने,
६. परीक्षण प्रतिवेदनको प्रबोधीकरणमा सहजीकरण गर्ने,
७. आवश्यकताअनुसार परीक्षण कार्यको अनुगमन एवं संयोजन गर्ने गराउने ।

(ङ) स्थानीय तह

१. विद्यालयहरूलाई अनलाइनमार्फत हुने स्वःमूल्याङ्कनमा सहभागी गराउने र आवश्यक सहजीकरण गर्ने
२. केन्द्रद्वारा सञ्चालित कार्यसम्पादन परीक्षणमा आवश्यक सहयोग गर्ने,
३. परीक्षण सञ्चालन गर्नुपूर्व स्थानीय तहमा आयोजना हुने बैठकमा सहभागी हुने र विद्यालयगत परीक्षण कार्ययोजना निर्माण गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने,
४. केन्द्रले सञ्चालन गर्ने अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सहभागी हुने,
५. परीक्षणको लागि छनोटमा परेका विद्यालयहरूलाई परीक्षणमा सहभागी गराउने,
६. परीक्षण प्रतिवेदनको प्रबोधीकरणमा सहजीकरण गर्ने,
७. स्थानीय तहमा शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रसँग सहकार्य र समन्वय गरी कार्यसम्पादन परीक्षण तथा विद्यालय स्तरीकरण कार्य गर्ने गराउने,
८. आवश्यक निर्णय प्रक्रियामा प्रतिवेदनको उपयोग गर्न सक्ने, आदि ।

(च) विद्यालय र व्यवस्थापन समिति

१. विद्यालयको अनलाइनमार्फत हुने स्वःमूल्याङ्कन कार्यमा सहभागी हुने र यथार्थ विवरण प्रविष्ट गर्ने
२. स्थानीय तहमा हुने परीक्षणपूर्वको कार्ययोजना निर्माण बैठकमा प्रधानाध्यापकलाई सहभागी गराउने,
३. विज्ञ परीक्षकलाई परीक्षण कार्यमा सहयोग गर्ने,
४. परीक्षणका साधनले माग गरेबमोजिमका सूचना, तथ्याङ्क तथा दस्तावेजहरू उपलब्ध गराउने,
५. परीक्षणको नतिजा प्रबोधीकरणका लागि बैठक आयोजना गर्ने,
६. परीक्षण प्रतिवेदनको आधारमा सुधार कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने गराउने, आदि ।

(छ) प्रधानाध्यापक र शिक्षक

१. विद्यालयको अनलाइन मार्फत हुने स्वःमूल्याङ्कन फाराममा यथार्थ विवरण प्रविष्ट गर्ने,
२. परीक्षणको क्रममा परीक्षकद्वारा गरिने कक्षा अवलोकन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने,
३. परीक्षक, सम्परीक्षक र अनुगमनकर्ताले माग गरेबमोजिमको सूचना, तथ्याङ्क तथा दस्तावेजहरू उपलब्ध गराई आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने,

४. परीक्षणको अन्तिम दिन विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक संघ, शिक्षक र विद्यार्थीहरूको समेत प्रतिनिधित्व गराई बैठक आयोजना गरी परीक्षकलाई परीक्षणको नतिजासहितको प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्न लगाउने र अन्तरक्रियामा सहभागी हुने, आदि ।

(ज) विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षको भूमिका

(अ) परीक्षणपूर्व

१. केन्द्रले सञ्चालन गरेको अभिमुखीकरण कार्यक्रममा अनिवार्य रूपमा सहभागी हुने,
२. कार्यसम्पादन परीक्षणका लागि आवश्यक सामग्रीहरू अनुसूचीमा तोकिए अनुसार अनुसार रुजु गरेर बुझ्ने,
३. कार्यसम्पादन परीक्षणको अनलइन स्वमूल्याङ्कन फारम अध्ययन गर्ने, विद्यालयलाई भर्न लगाउने र आवश्यकता अनुसार सहजीकरण गर्ने,
४. विद्यालय स्तरीकरणको रुब्रिक्स अध्ययन र स्वमूल्याङ्कनसँग अन्तरआबद्धता हुने गरी अध्ययन गर्ने
५. परीक्षण सञ्चालन मार्गदर्शन पुस्तिका र परीक्षण साधनको गम्भिरतापूर्वक अध्ययन गर्ने र सोही अनुसार कार्य गर्ने,
६. आफू खटिएको विद्यालयका प्रधानाध्यापक, व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष र सम्बन्धित स्थानीय तहमा आवश्यक समन्वयन गर्ने,
७. प्रधानाध्यापक र स्थानीय तहका प्रतिनिधिहरूको समेत सहभागीतामा परीक्षणपूर्वको अभिमुखीकरण बैठक सञ्चालन गर्ने र बैठकबाट विद्यालयगत परीक्षण कार्ययोजना तयार गरी सोको जानकारी गराउने,
८. विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणको उद्देश्य प्रधानाध्यापक र अन्य सरोकारवालालाई स्पष्ट पारिदिने,
९. परीक्षणको लागि विद्यालयले उपलब्ध गराउनुपर्ने दस्तावेज तथा विवरणहरूको सूची विद्यालयहरूलाई उपलब्ध गराउने,
१०. कार्यसम्पादन परीक्षणको स्वमूल्याङ्कन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने सम्बन्धमा केन्द्रलाई रचनात्मक सुझाव तथा पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने,

(आ) परीक्षणको समय

१. परीक्षण कार्य शुरू गर्नुपहिले विद्यालयमा सानो अन्तरक्रिया आयोजना गरी प्रक्रिया र उद्देश्यको बारेमा प्रष्ट बताउने,
२. स्थलगत अवलोकन, अभिलेख अध्ययन, छलफल तथा अन्तरक्रिया गर्ने,
३. परीक्षणकै क्रममा तोकिएका शिक्षकहरूको कक्षा अवलोकन गर्ने,
४. परीक्षणका लागि आवश्यक प्रमाणहरू सङ्कलन गर्ने,
५. अध्ययन अवलोकन र छलफलको आधारमा यथार्थ विवरण भर्ने,
६. स्तर निर्धारणका आधारमा सूचकगत अङ्क प्रदान गर्ने,
७. विद्यालयको कार्यसम्पादनको अवस्थाको विश्लेषण गरी सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने
८. विद्यालय स्तर निर्धारण गर्न तयार गरिएको रुब्रिक्स अनुसार विद्यालयको स्तरीकरण गर्ने,

(इ) परीक्षणपश्चात्

१. विद्यालयगत प्रतिवेदन तयार गरी विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक संघ, शिक्षक र विद्यार्थीहरूको समेत प्रतिनिधित्व भएको बैठकमा प्रबोधीकरण र अन्तरक्रिया गर्ने,
२. मुख्यमुख्य नतिजाका सम्बन्धमा विद्यालयको बैठक पुस्तिकामा सुझाव प्रस्तुत गरी त्यसको प्रतिलिपि यस केन्द्रमा बुझाउने,
३. विद्यालयगत परीक्षण प्रतिवेदन तयार गरी १ प्रति विद्यालयमा, १ प्रति सम्बन्धित स्थानीय तहमा र १ प्रति यस केन्द्रमा बुझाउने,
४. रुब्रिक्सअनुसार विद्यालयको स्तरीकरण गरी सो स्तरीकरणका आधारमा विद्यालयलाई सुझाव उपलब्ध गराउने र प्रअ तथा विव्यस अध्यक्षको हस्ताक्षर गराउने,
५. परीक्षणको सन्दर्भमा उठेका जिज्ञासाहरूको सम्बन्धमा आवश्यक छलफल गराउने र निष्कर्षमा पुग्ने,
६. कार्यसम्झौतामा उल्लेख भएबमोजिमका विवरण तथा बैठकका निर्णयका प्रतिलिपि यस केन्द्रमा बुझाउने,
७. परीक्षणको समयमा भोगेका समस्या, सोको समाधान र आफ्नो अनुभूतिका साथै परीक्षणमा आफूले गरेका कार्यहरूको विवरणसहितको छुट्टै प्रतिवेदन तोकिएको ढाँचामा तयार गरी शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रमा पेस गर्ने आदि ।

(झ) अनुगमनकर्ता:

१. परीक्षणको गुणस्तर सुनिश्चित गर्नको लागि अनुसूचीमा तोकिएको फाराम प्रयोग गरी अनुगमन गर्ने,
२. आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित पक्षलाई पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने,
३. तोकिएको ढाँचामा प्रतिवेदन तयार गरी यस केन्द्रमा बुझाउने,
४. परीक्षणको क्रममा कुनै त्रुटि भएको पाइएमा यथाशिघ्र शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रका सम्बन्धित अधिकृतलाई जानकारी गराउने आदि ।

१०) विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षणको लागि विज्ञ परीक्षकको योग्यता तथा अनुभव

१. शिक्षाशास्त्रमा स्नातकोत्तर भई शैक्षिक क्षेत्रमा विशेष गरी लेखन, प्रशिक्षण, निरीक्षण, शैक्षिक प्रशासन, व्यवस्थापन, आयोजना/परियोजना मूल्याङ्कन, अध्यापन वा अध्ययन/अनुसन्धान कार्यमा कम्तीमा पन्ध्र वर्ष अनुभव भएको,
२. शिक्षाशास्त्र स्नातकोत्तर भई शिक्षा मन्त्रालयअन्तर्गत सञ्चालित आयोजना, परियोजना, कार्यक्रम, शैक्षिक नीतिलगायतका आधारभूत विषयसँग परिचित भएको, कम्तीमा १५ वर्ष अनुभव भएको
३. विश्वविद्यालयका शिक्षा विषयका उपप्राध्यापक र सोभन्दा माथिका पदमा बहालवाला वा सेवा निवृत्त व्यक्ति,
४. शिक्षाशास्त्रमा स्नातकोत्तर वा शिक्षा सेवाका उपसचिव वा सोभन्दा माथिको पदबाट सेवा निवृत्त व्यक्ति,
५. मान्यता प्राप्त विश्वविद्यालयबाट शिक्षाशास्त्रमा कम्तीमा स्नातकोत्तर तह उत्तीर्ण गरी विद्यालय शिक्षा सेवातर्फ माध्यमिक तह द्वितीय श्रेणीबाट सेवा निवृत्त व्यक्ति

सामान्यतया नेपाल सरकारको अनुदानबाट पारिश्रमिक पाउने गरी विद्यालय शिक्षा सेवामा कार्यरत शिक्षक एवम् नेपाल सरकारको सेवामा हाल बहालमा रहेका निजामती कर्मचारीलाई विद्यालय कार्यसम्पादन परीक्षण कार्यका लागि विज्ञ परीक्षकको रूपमा छनोट गरिने छैन। सोको लागि सम्बन्धित परीक्षकले आफू कार्यरत भए नभएको

व्यहोरा पत्रमार्फत् शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रमा जानकारी गराउनुपर्ने छ। तर दुई वा सोभन्दा बढी विज्ञ परीक्षकबाट बाह्य परीक्षण हुने गरी व्यवस्था भएकोमा नियमानुसार दैनिक भ्रमण भत्ता र तोकिएका सुविधा दिन सकिने गरी शिक्षाशास्त्रमा स्नातकोत्तर योग्यता प्राप्त गरेका, शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र वा शिक्षा प्रणालीअन्तर्गतका शिक्षा सेवाका राजपत्राङ्कित द्वितीय श्रेणी, उपसचिवसरहका कर्मचारीलाई सम्बन्धित कार्यालय प्रमुखको अनुमतिमा कार्यालयको नियमित काममा बाधा नपुग्ने गरी शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले निर्णय गरी दोस्रो विज्ञका रूपमा खटाउन सक्ने छ।

११) कार्यसम्पादन परीक्षणमा खटिने विज्ञको कार्यसँग सम्बन्धित रुजु सूची

क्र स	क्रियाकलाप	रुजु✓
१	सम्बन्धित परीक्षण साधन, मार्गदर्शन र स्तरनिर्धारण फारम तथा अनुसूचकीको अध्ययन गरी केन्द्रको अभिमुखीकरणमा भाग लिने,	☐
२	परीक्षण गर्नुपर्ने विद्यालयको नाम, प्रअको नाम र सम्पर्क नं. लिने,	☐
३	परीक्षण गर्ने विद्यालयले अनलाइनमार्फत स्वमूल्याङ्कनमा सहभागी भए नभएको यकिन गरी नभएको भए सहभागी गराउने	☐
४	प्र.अ.लाई शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रको पत्र पेस गर्ने,	☐
५	परीक्षण पूर्व विद्यालयमा प्र.अ., वि.व्य.स., अध्यक्ष, शिक्षक लगायतका सरोकारवालाहरूको बैठक आयोजना गर्ने,	
६	स्वमूल्याङ्कनको फाराम, विद्यालयका आवश्यक सबै दस्तावेजहरू अध्ययन तथा अवलोकन गरी प्रमाणमा आधारित भई अङ्क प्रदान गर्ने,	☐
७	तहगत रूपमा २ ओटा फरक विषयको कक्षा अवलोकन गर्ने,	☐
८	संयुक्त रूपमा विद्यालयगत कार्यसम्पादन परीक्षणको प्रतिवेदन तयार गर्ने,	☐
९	विद्यालयको निरीक्षण पुस्तिकामा परीक्षणको सङ्क्षिप्त नतिजा उल्लेख गरी लेख्ने,	☐
१०	वि.व्य.स., शि.अ.सं., शिक्षक र विद्यार्थीहरूको समेत प्रतिनिधित्व हुने गरी आयोजना गरेको बैठकमा नतिजा प्रबोधीकरण गर्ने,	☐
११	बैठकको निर्णयको फोटोकपी शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रमा पेस गर्ने,	☐
१२	परीक्षणपूर्व गरिएको र परीक्षणपश्चात् गरिएको बैठकको उपस्थिति शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रमा पेस गर्ने ,	☐
१३	विद्यालयगत प्रतिवेदन तयार गरी विद्यालयको छाप र प्रअको हस्ताक्षर गराई १ प्रति विद्यालयमा, १ प्रति सम्बन्धित स्थानीय तह र १ प्रति शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रमा पेस गर्ने,	☐
१४	परीक्षणमा गरेका कार्य, सो कार्य गर्दा आइपरेका चुनौती, तिनको समाधान र समग्र प्रतिविम्बनसहितको प्रतिवेदन शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रमा पेस गर्ने	

प्रदेशको शिक्षा हेर्ने मन्त्रालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ र
स्थानीय तहका लागि पत्रको ढाँचा

नेपाल सरकार

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र

सानोठिमी, भक्तपुर

विषय : सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षण सम्बन्धमा ।

श्री

उपर्युक्त विषयमा विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणमार्फत् जवाफदेहिता वृद्धि गरी शैक्षिक गुणस्तरमा सुधार गर्नका लागि आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने मुख्य उद्देश्यका साथ सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण गर्ने कार्य भइरहेको चालु आ. व २०८२/०८३ बाट अनलाइनमार्फत स्वमूल्याङ्कन गराई सोपश्चात् बाह्य विज्ञबाट विद्यालयको स्तर निर्धारण गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको छ । सो कार्यका सन्दर्भमा त्यस मन्त्रालय/निर्देशनालय/इकाइ/स्थानीय तहअन्तर्गतका छनोटमा परेका जिल्लाको..... स्थानीय तहकावटा सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण मिति/...../..... देखि/...../..... गतेसम्म गरिने भएको हुँदा सो कार्यका लागि यस केन्द्रबाट देहायका विज्ञ परीक्षकहरू खटिई आउनु भएको छ । निजहरूलाई परीक्षण कार्यसँग सम्बन्धित सूचना, तथ्याङ्क र दस्तावेजहरू उपलब्ध गराई विश्वसनीय र प्रभावकारी रूपमा परीक्षण कार्य सम्पन्न गर्न आवश्यक समन्वय एवम् सहयोग गरिदिनु हुन अनुरोध छ ।

तपसिल:

१. श्री

महानिर्देशक

२. श्री

विद्यालयका लागि पत्रको ढाँचा

नेपाल सरकार

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र

सानोठिमी, भक्तपुर

विषय : सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षण सम्बन्धमा ।

श्री प्रधानाध्यापकज्यू

.....माध्यमिक विद्यालय,

उपर्युक्त विषयमा विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणमार्फत जवाफदेहितामा वृद्धि गरी शैक्षिक गुणस्तरमा सुधार गर्नका लागि आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने मुख्य उद्देश्यकासाथ सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण गरिदै आएको र यस केन्द्रको चालु आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमअनुसार त्यस विद्यालय पनि परीक्षणका लागि छनोट सूचीमा परेकाले सो कार्यका लागि यस केन्द्रबाट श्री र श्री..... लाई विज्ञ परीक्षकको रूपमा खटाइएको छ । निज परीक्षकहरूलाई परीक्षणको क्रममा आवश्यक पर्ने सूचना, तथ्याङ्क र दस्तावेजहरू उपलब्ध गराई आवश्यक सहयोग गरिदिनुहुन अनुरोध छ ।

महानिर्देशक

अनुगमनकर्ताको प्रतिवेदन

१. कार्यक्रम : विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षण, २०८२
२. परीक्षण सञ्चालन गर्ने निकाय : शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र, भक्तपुर
३. परीक्षण गर्ने परीक्षकको नाम : १) २)
४. परीक्षण गरिएको विद्यालयको नाम :
ठेगाना : जिल्ला स्थानीय तह वडा टोल
५. परीक्षण सञ्चालन मिति देखि सम्म
६. परीक्षकले विद्यालयमा बिताएको जम्मा दिन :
७. परीक्षण गरिएको विद्यालयले प्राप्त गरेको कुल अङ्क (माइन्सूट पुस्तिकामा लेखिएबमोजिम)
जम्मा..... अङ्क..... प्रतिशत
८. परीक्षणका सम्बन्धमा देखिएका सकारात्मक पक्ष:
९. परीक्षणको सम्बन्धमा देखिएको सुधार गर्नुपर्ने पक्ष:
१०. परीक्षण साधनमा थप गर्नुपर्ने कुरा केही भए :
- १०) विद्यालयको प्रतिक्रिया :

११. अनुगमनकर्ताको समग्र राय सुझाव :

१२. विद्यालयको प्रधानाध्यापकको नाम :.....दस्तखत.....

अनुगमन कर्ताको नाम :

अनुगमन गरिएको विद्यालयको छाप

दस्तखत:

ठेगाना:

दस्तखत: मोबाइल नम्बर :

खण्ड ख : स्वमूल्याङ्कन परीक्षण साधन

खण्ड ग: कक्षा अवलोकन फाराम

बाह्य परीक्षकले गर्ने कक्षा अवलोकन फाराम (यो फाराम बाह्य दुवै बाह्य परीक्षकले २।२ ओटा गरी विद्यालयको सबै तह समेट्ने गरी ४ भित्र कक्षा र विषयको कक्षा अवलोकनमा प्रयोग गर्नुपर्ने छ।)

कक्षा अवलोकन फाराम (४ प्रति)

विद्यालयको नाम:

मिति:

(क) अवलोकन गरेको कक्षा:

घण्टी:

विषय:

शिक्षकको नाम:

पाठ योजना भए/

शिक्षकको शैक्षिक

शिक्षकको प्रकार:

नभएको:

योग्यता :

क्र. सं.	कक्षा शिक्षणको विशिष्ट उद्देश्य	शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग भएको भए नाम	मुख्य क्रियाकलाप	शिक्षक विद्यार्थी अन्तरक्रिया भएको भए त्यसको छोटो व्याख्या	ICT को प्रयोग	सकारात्मक पुनर्बल तथा प्रोत्साहनको प्रयोग	सिकाइको समान अवसर
१							

अवलोकनकर्ताको टिप्पणी र पृष्ठपोषण

अवलोकनकर्ताको नाम:

मिति:

हस्ताक्षर:

खण्ड घ: विद्यार्थीबाट विद्यालयको मूल्याङ्कन (१० प्रति)

तहगत छात्र, छात्राको प्रतिनिधित्व हुने गरी कम्तीमा १० जना विद्यार्थी चिठ्ठाबाट छनोट गर्नुहोस्। छनोट गरिएका विद्यार्थीलाई अध्ययनको प्रयोजनबारे बताउँदै तपाईंको अनुभवमा यस विद्यालयको अवस्था (शिक्षण सिकाइ, शिक्षक व्यवहार, नेतृत्व क्षमता, समभाव, विद्यार्थीसँगको सम्बन्ध, विद्यार्थी केन्द्रित क्रियाकलाप, प्रविधिको प्रयोग लगायतका आधारमा) विश्लेषण गर्दा विद्यालयलाई कसरी मूल्याङ्कन गर्नुहुन्छ ?' भनी प्रश्न सोध्नुहोस्। फाराम दिई यो भर्ने तरिका सिकाउनुहोस्। वैयक्तिक विवरण गोप्य रहने गरी फाराम भर्न लगाउनुहोस्। सबैको फाराम सङ्कलन गरी अङ्कन गर्नुहोस्। यस साधनको सम्बद्ध सूचक रहेको अंशमा चिनो लगाउनुहोस्।

विद्यार्थीको कक्षा: लैङ्गिकता: छात्रा ☐ छात्र ☐ अन्य ☐

विद्यालयसँग सम्बन्धित विषयवस्तु	मूल्याङ्कन स्तर				
	असहमत (१)	आंशिक सहमत (२)	ठिकै मात्र (३)	सहमत (४)	पूर्ण सहमत (५)
१. विद्यालयमा विद्यार्थीप्रति मैत्रीपूर्ण व्यवहार गरिन्छ।					
२. विद्यालयमा म आफूलाई सुरक्षित र सिकन सहज भएको महसुस गर्छु।					
३. विद्यालयमा अनुशासन र अन्य अवसरहरुमा समानता रहेको छ।					
४. विद्यालयमा विद्यार्थीका समस्या र गुनासो सुन्ने र सम्बोधन गर्ने गरिन्छ।					
५. विद्यालयमा विद्यार्थीको रुचि र क्षमताअनुसार खेलकुद तथा अतिरिक्त क्रियाकलापमा प्रोत्साहन दिइन्छ।					
६. मलाई विश्वास छ, विद्यालयको हालको शिक्षण सिकाइबाट मेरो भविष्य निर्माणमा सहयोग पुग्ने छ।					
७. मेरो पढाइ राम्रो बनाउन विद्यालयमा सबैले चासो दिनुहुन्छ र प्रोत्साहन गर्नुहुन्छ।					

विद्यालयसँग सम्बन्धित विषयवस्तु	मूल्याङ्कन स्तर				
	असहमत (१)	आंशिक सहमत (२)	ठिकै मात्र (३)	सहमत (४)	पूर्ण सहमत (५)
८. शिक्षक र विद्यार्थीबिच राम्रो सम्बन्ध छ र हामी शिक्षकसँग निर्धक्का कुरा गर्न सक्छौं।					
९. विद्यालयमा भेदभावरहित वा सम्मानजनक वातावरण छ। कुनै पनि आधारमा भेदभाव गरिंदैन।					
१०. विद्यालयमा उपलब्ध सेवा सुविधा र पूर्वाधार पर्याप्त छन्।					

खण्ड ड: अभिभावकबाट विद्यालयको मूल्याङ्कन (५ प्रति)

तहगत प्रतिनिधित्व हुने गरी ५ जना अभिभावक छनोट गर्नुहोस्। फाराम १ लागि छनोट गरिएका विद्यार्थीका अभिभावक नपर्ने सुनिश्चित गर्नुहोस्। छनोट भएका अभिभावकलाई विद्यालयसँग सम्बन्धित तलका विषयमा आफ्नो प्रतिक्रिया दिन लगाउनुहोस्। यसको उद्देश्य बताउनुहोस्। यदि पढ्न नसेकमा आफैले पढी सहयोग गर्नुहोस्। अभिभावकलाई उनीहरूले दिएको प्रतिक्रिया गोप्य रहने कुराको जानकारी दिनुहोस्। सबैका फाराम सङ्कलन गरी अङ्कन गर्नुहोस्।

बालबालिका अध्ययनरत कक्षा: लैङ्गिकता: महिला/पुरुष/.....

विद्यालयसँग सम्बन्धित विषयवस्तु	मूल्याङ्कन स्तर				
	पूर्ण असहमत (१)	असहमत (२)	ठिकै मात्र (३)	सहमत (४)	पूर्ण सहमत (५)
१. विद्यालयमा प्रअ र अन्य शिक्षकसँग भेटघाट र संवाद गर्न सजिलो छ।					
२. विद्यालयले बालबालिकाको पढाइप्रति निकै चासो राख्ने र ध्यान दिने गरेको छ।					
३. विद्यालयले अभिभावकलाई पढाइ तथा अन्य विषयको जानकारी समयमै गराएको छ।					
४. हाम्रो गुनासो तथा सुझावलाई विद्यालयले सकारात्मक रूपमा लिने र सम्बोधन गर्ने गरेको छ।					
५. विद्यालयका प्रअ, शिक्षक, विद्यार्थी विषयस/शिअसका पदाधिकारी र अभिभावकसँग राम्रो सम्बन्ध र सदाचार कायम छ।					
६. विद्यालय वातावरण सिकाइका लागि र भौतिक रूपमा पनि सुरक्षित र बालमैत्री छ।					
७. मलाई विश्वास छ, विद्यालयको हालको पढाइ लेखाइको स्तरले मेरो बालबालिकाले भविष्यमा राम्रो गर्न सक्छन्।					
८. विद्यालयले प्रभावकारी शिक्षण सिकाइका लागि अधिकतम प्रयास गरेको छ र हाम्रो साथ लिएको छ।					
९. विद्यालय पहिलेभन्दा अझ राम्रो बन्दै गएको छ।					
१०. म/हामी विद्यालयको समग्र व्यवस्थापन तथा गुणस्तरसँग सन्तुष्ट छौं।					

खण्ड च: स्थानीय तहबाट विद्यालयको मूल्याङ्कन (२ प्रति)

स्थानीय तहको शिक्षा शाखा (शाखा प्रमुख वा शाखामा कार्यरत १ जना कर्मचारी) र विद्यालय रहेको वडाको वडाध्यक्ष, वडाध्यक्ष उपलब्ध नभएमा कुनै १ जना वडासदस्यलाई यो फाराम भराउनुहोस्। तपाईंको अनुभवका यो विद्यालयको अवस्था (शिक्षण सिकाइ, स्थानीय तहमा सम्पर्क, रिपोर्टिङ, प्रअको प्रशासनिक र व्यवस्थापन, विव्यसको प्रभावकारिता, अभिलेख प्रणाली र विद्यालय सुशासन लगायतका आधारमा विश्लेषण गर्दा विद्यालयलाई कसरी मूल्याङ्कन गर्नुहुन्छ?’ भनी प्रश्न सोध्नुहोस्।

विद्यालयसँग सम्बन्धित विषयवस्तु	मूल्याङ्कन स्तर				
	पूर्ण असहमत (१)	असहमत (२)	ठिकै मात्र (३)	सहमत (४)	पूर्ण सहमत (५)
१. विद्यालयको प्रशासन र व्यवस्थापन प्रभावकारी छ।					
२. विद्यालयले शिक्षण-सिकाइ सुधारका लागि अधिकतम प्रयास गरिरहेको छ।					
३. विद्यालयमा शिक्षक, प्रअ, विव्यसका विचमा सामुहिक कार्यसंस्कृति र उच्चस्तरको जिम्मेवारीबोध रहेको छ।					
४. विद्यालयमा उपलब्ध साधन स्रोतको अधिकतम उपयोग गरिएको छ।					
५. विद्यालयमा अभिलेख प्रणाली प्रभावकारी छ र मागेको सूचना समयमै उपलब्ध हुन्छ।					
६. विद्यालयले शैक्षिक गुणस्तर सुधार र प्रभावकारीताका लागि अधिकतम प्रयास गरिरहेको छ।					
७. विद्यालयमा आर्थिक पारदर्शिता र जवाफदेहिताको पक्ष राम्रो छ।					
८. विद्यालयले थप राम्रो गर्नका लागि हाम्रो साथ लिएको छ र सहयोगका लागि अनुरोध गर्ने गरेको छ।					
९. विद्यालयका प्रअ लगायत सबै शिक्षक मेहनती, उत्प्रेरीत र सक्षम छन्।					
१०. म/हामी विद्यालयको समग्र व्यवस्थापन तथा गुणस्तरसँग सन्तुष्ट छौं।					

अङ्कन विधि (विद्यार्थी, अभिभावक र स्थानीय तहको मूल्याङ्कन)

प्राप्ताङ्कको गणनाका लागि पूर्ण असहमत १, असहमत २, ठिकैमात्र ३, सहमत ४ र पूर्ण सहमतलाई ५ अङ्क दिनुहोस्। सो आधारमा कुल प्राप्ताङ्क निकाल्नुहोस्। गणना गरिएको प्रतिशतलाई समग्र स्तरमा लैजाने तरिकाबमोजिम यस साधनको सम्बद्ध अंशमा चिनो लगाउनुहोस्।

- प्रतिशत ७५ र यसभन्दा बढी भए, अति उत्तम, ४ अङ्क
- प्रतिशत ५० देखि ७५ सम्म भए, उत्तम, ३ अङ्क
- प्रतिशत २५ देखि ५० भए, मध्यम, २ अङ्क
- प्रतिशत २५ भन्दा कम भए, सामान्य १ अङ्क

(जस्तै अभिभावकको फाराममा ५ जना अभिभावकबाट मूल्याङ्कन गराउँदा कुल अङ्क १० कथनको ५ अङ्कका दरले पूर्णाङ्क २५० (१० वाक्य $\times$ प्रतिवाक्य ५ अधिकतम अङ्क $\times$ सहभागी सङ्ख्या ५) हुन्छ। सबै सहभागीले गरेको मूल्याङ्कनमा कुल अङ्कलाई कुल पूर्णाङ्क (जस्तै २५०) ले भाग गरी १०० ले गुणन गरेर प्रतिशत निकाल्नुहोस् ।

मानौं सहभागी ५ जनाको कुल अङ्क (६०+३०+३५+४५+४५=२०५) लाई कुल पूर्णाङ्क २५० ले भाग गरी प्रतिशतमा लैजान १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिशत ८२, समग्र स्तरको प्रतिशत ७५ भन्दा बढी/४ अङ्क/अति उत्तममा पर्छ । यसैगरी विद्यार्थीको पनि निकाल्नुहोस् । १० जना भएकाले ५०० हुन्छ ।

खण्ड ग: कार्यसम्पादन स्तर निर्धारण रुब्रिक्स

विद्यालयको स्तर:

(क) प्रासाङ्क तालिका

सि. न	विवरण	जम्मा अङ्क
१	विद्यार्थीको मूल्याङ्कनमा प्राप्त अङ्क	
२	अभिभावकको मूल्याङ्कनमा प्राप्त अङ्क	
३	स्थानीय तहको मूल्याङ्कनमा प्राप्त अङ्क	
४	स्तर निर्धारण फारमअनुसारको अङ्क	अनुकरणीय सूचक जम्मा $\times ४ =$
		राम्रो अभ्यासका सूचक जम्मा $\times ३ =$
		सुधार गर्नुपर्ने सूचक जम्मा $\times २ =$
		कमजोर अवस्थाका सुचक जम्मा $\times १ =$
		जम्मा
स्तर	जम्मा अङ्क/प्रासाङ्क $\times १०० =$	

विद्यालयले प्राप्त गरेको जम्मा अङ्क: प्रतिशत

(ख) स्तर निर्धारण

विद्यालयको स्तर	प्रासाङ्क र प्रतिशत	चिनो ✓ लगाउनुहोस् ।
अनुकरणीय	☐ ९० प्रतिशत र सोभन्दा माथि (१९१ र सोभन्दा माथिको अङ्क)	
राम्रो विद्यालय	☐ ७० प्रतिशत र सोभन्दा माथि (१४८ र सोभन्दा माथिको अङ्क)	
सुधार गर्नुपर्ने	☐ ५० प्रतिशत र सोभन्दा माथि (१०६ र सोभन्दा माथिको अङ्क)	
कमजोर विद्यालय	☐ ५० प्रतिशत भन्दा कम (१०६ भन्दा कम अङ्क)	

(ग) सरोकारवालाको प्रतिक्रिया: क्षेत्र तथा उपक्षेत्रका सूचकका आधारमा प्राप्त नतिजामा केन्द्रित भई प्रतिक्रिया दिनुहोस् ।

१. प्रधानाध्यापकको प्रतिक्रिया	२. विव्यस अध्यक्षको प्रतिक्रिया

(घ) परीक्षकको सुझाव तथा सिफारिस

क्षेत्र प्राथमिकता क्रम	विद्यालयको प्रधानाध्यापकले गर्नुपर्ने	विव्यसले गर्नुपर्ने	स्थानीय तह र अन्य निकायले गर्नुपर्ने
क्षेत्रहरू धार गर्नुपर्ने	प्रा१ प्रा२ प्रा३ प्रा४	प्रा१ प्रा२ प्रा३	प्रा१ प्रा२ प्रा३
कमजोर क्षेत्रहरू (प्राथमिकताक्रमसहित)	प्रा१ प्रा२ प्रा३ प्रा४ प्रा५	प्रा१ प्रा२ प्रा३	प्रा१ प्रा२ प्रा३
हाम्रो विद्यालयको कार्यसम्पादन परीक्षणबाट प्राप्त भएको अङ्क(अक्षरमा) यथार्थ हो। यो कार्यसम्पादन परीक्षण प्रक्रियामा हामी पूर्ण रूपमा सहभागी भएका छौं र सन्तुष्ट छौं। दिइएका सुझावहरू कार्यान्वयन गरी सुधार गर्ने कुरामा प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछौं ।			
प्रधानाध्यापकको नाम: दस्तखत: मिति:..... फोन:		विव्यसका अध्यक्षको नाम: दस्तखत: मिति:..... फोन :	
विज्ञ परीक्षक १ को नाम: दस्तखत: मिति: फोन नं.		विज्ञ परीक्षक २ को नाम: दस्तखत: मिति:..... फोन नं.	

विद्यालयको छाप